

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF EUTHANASIA LEGALIZATION IN UKRAINE

Хомченко О.В.,
студентка

*Навчально-наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

Коваль І.О.,
студентка

*Навчально-наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

Миронець О.М.,

*старший викладач кафедри конституційного
і адміністративного права
Навчально-наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

У статті розглянуто теоретико-правові аспекти легалізації евтаназії. Авторами досліджено поняття й історико-правовий бік цього явища, досвід іноземних країн, які офіційно визнали здійснення «права на смерть». Проаналізовані позитивні та негативні сторони узаконення евтаназії для українського суспільства.

Ключові слова: евтаназія, «право на смерть», легалізація евтаназії, узаконення евтаназії, узаконення здійснення «права на смерть».

В статье рассмотрены теоретико-правовые аспекты легализации эвтаназии. Авторами исследовано понятие и историко-правовая сторона этого явления, опыт иностранных государств, официально признавших осуществление «права на смерть». Проанализированы положительные и отрицательные стороны узаконивания эвтаназии для украинского общества.

Ключевые слова: эвтаназия, «право на смерть», легализация эвтаназии, узаконивание эвтаназии, узаконивание осуществления «права на смерть».

The article deals with theoretical and legal aspects of euthanasia legalization. The authors have investigated a concept and historical-legal side of this phenomenon, experience of foreign countries that officially accepted "a right to death" implementation. Positive and negative aspects of euthanasia legalization for the Ukrainian society have been analyzed.

Key words: euthanasia, "right to die", legalization of euthanasia, lawfulness of euthanasia, legalization of "right to die."

Постановка проблеми. З огляду на тенденції легалізації евтаназії в країнах Європи, питання узаконення «права на смерть» залишається предметом дискусій у наукових колах і засобах масової інформації (далі – ЗМІ). Сучасна світова наукова спільнота так розглядає зазначене явище: 1) як природне та невід’ємне право людини, забороняючи яке, держава перетворює життя людини на обов’язок; 2) як таке, що в жодному разі не може бути легалізоване державою, бо кожна людина має право на достойні умови життя навіть під час хвороби, тому ніхто не має жодного права переривати її життя. Обравши шлях євроінтеграції, Україні постала перед необхідністю внесення змін і доповнень до національних нормативно-правових актів для імплементації норм міжнародного права, зокрема й європейського. Сьогодні за внутрішнім кримінальним законодавством нашої держави евтаназія вважається вбивством, а тому заборонена. Проте легалізація «права на смерть», яка є предметом спору фахівців у галузях медицини та психології, не лише породжує нові, а й активізує наявні спори в юридичній сфері. Тому зараз актуальною є спроба здійснити аналіз позитивних і негативних наслідків узаконення евтаназії в Україні.

Стан опрацювання. Хоча легалізація евтаназії стала предметом наукового інтересу таких вчених, як: Г. Анікіна, К. Белей, Н. Борисевич, В. Ворона, О. Котуха, М. Рапаєва, С. Хімченко, А. Шпачук та інших, проте питання її узаконення в нашій державі малодосліджене. Можна стверджувати, що сьогодні позитивні та негативні сторони легалізації «права на смерть» для сучасного розвитку українського суспільства і прийдешніх поколінь нашого народу є недостатньо вивченими, що обумовлює актуальність статті.

Метою статті є аналіз узаконення евтаназії. Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання:

1) розглянути теоретико-правовий бік розуміння поняття евтаназії;

2) дослідити історико-правові аспекти та досвід іноземних країн, які узаконили це діяння;

3) проаналізувати негативні та позитивні наслідки легалізації «права на смерть» для України.

Виклад основного матеріалу. «Життя» та «смерть» є фундаментальними філософськими категоріями, які відіграють важливу роль у побудовах сучасної біологічної етики. Явище евтаназії є продуктом суперечливого переплетення їхнього сутнісного змісту. Доволі тривалий час (аж до середини XIX ст.) смерть констатували не лікарі, а священники або наймані люди. Але із часом представники медичної професії отримують право, а потім і обов’язок констатування смерті. Водночас виникає проблема констатації моменту смерті, яка була досить складною в усі часи [1]. Упродовж тисячоліть на практиці як критерії настання смерті використовувалися зупинка серцевої діяльності, припинення дихання, відсутність чутливості тощо. Термін «евтаназія» вперше був вжитий англійським філософом Ф. Беконом на позначення легкої безболісної смерті [2, с. 26]. Зазначене поняття розуміється як будь-яка дія чи, навпаки, бездіяльність, які за своїм змістом чи наміром призводять до смерті, а також мають на меті усунення болі та страждання. Тобто в прямому значенні евтаназія – це навмисне вбивство за допомогою методу, який провокує найменші біль та страждання, виконане «із жалю» для того, щоб покласти край нестерпним стражданням, чи для того, щоб уникнути тяжкості життя, яке вважається «нелюдським», «не достойним самої людини». Так, Велика медична енциклопедія це поняття розуміє як «навмисне прискорення настання смерті невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [3, с. 555]. У Британській енциклопедії евтаназія називається «милосердним

вбивством» (Mercy killing) – це дія чи практика, спрямована на отримання безболісної смерті осіб, які страждають від болю за невиліковних хвороб чи фізичних розладів [4]. О. Котуха стверджує, що є певні ознаки, які характеризують поняття евтаназії:

1) наявність причинного зв'язку між невиліковною хворобою та постійними безперестанними фізичними та моральними стражданнями;

2) перервати життя чи прискорити смерть може спеціальний суб'єкт – медичний працівник;

3) ця діяльність здійснюється медичним працівником свідомо з передбаченням наслідків вчинених дій;

4) чітка вираженість бажання пацієнта піти із життя, або, якщо він не може явно виразити свою волю, то прохання має надійти від його близьких родичів;

5) єдиною метою її здійснення є припинення фізичних і моральних страждань хворого;

6) наслідком її застосування є смерть пацієнта [5, с. 7].

Узаконення «права на смерть» стало актуальним тільки у ХХ ст., коли було здійснено перший досвід його легалізації, а також практичне використання всупереч чинному законодавству. Згідно із Кримінальним кодексом Радянської Росії 1922 р., дозволялося умертвіння хворого зі співчуття. Невдовзі таку правову норму було скасовано. Активна евтаназія як «знищення неповноцінних» широко застосовувалася у фашистській Німеччині (переважно для масового вбивства в концтаборах євреїв, які внаслідок важких хвороб не могли працювати). Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі кваліфікував дії таких «лікарів» як злочин проти людства. Після Другої світової війни вказане діяння було легалізоване тільки 1977 р., коли в Сполучених Штатах Америки (Каліфорнія) було ухвалено перший у світі закон «Про право людини на смерть», згідно з яким було дозволено здійснення пасивної евтаназії. Тоді як у більшості держав світу не тільки активна, а і пасивна евтаназія не передбачена законом або заборонена ним, існують країни – винятки із цього правила. Першою країною, що легалізувала 2001 р. як активну, так і пасивну евтаназію, стали Нідерланди. Перший вид у 2002 р. було узаконено в Бельгії, його можна було застосовувати до повнолітніх осіб, які страждають на невиліковні захворювання. Третьою країною Європи, що легалізувала «право на смерть», у 2009 р. став Люксембург. У Швейцарії формально це діяння заборонене, але фактично дозволене, бо згідно з її законодавством надання допомоги в акті самогубства за умов відсутності особистих корисних цілей не забороняється. З такою метою сюди приїжджають іноземці, оскільки це єдина країна Європи та світу, де евтаназія дозволяється для жителів інших країн. Наприклад, з огляду на заборону у Великій Британії, існує офіційний алгоритм її здійснення: за наявності відповідних довідок про невиліковну хворобу і бажання пацієнта здійснити реалізацію «права на смерть», він спрямовується лікарем до Швейцарії. У Фінляндії та Швеції пасивна евтаназія не вважається протизаконною, проте підставою для її застосування є вільне і свідоме волевиявлення пацієнта, причому аналогічні прохання навіть від найближчих родичів визнаються юридично недійсними. У 2006 р. набрав чинності закон, що дозволяє пасивну евтаназію в Ізраїлі, тоді як активна є забороненою. Тільки в трьох штатах Сполучених Штатів Америки (Орегон, Вашингтон, Вермонт) легалізована активна евтаназія, але за умов, якщо смертельну ін'єкцію здійснює сам пацієнт (або випиває відповідні ліки з дозволу лікаря). Четвертий штат, де також застосовується евтаназія, проте зі значними обмеженнями, – Монтана. Відносно нещодавно, у 2014 р. королем Бельгії Філіпом було підписано перший і поки що єдиний у світі закон про дитячу евтаназію, що дозволяє її використання для неповнолітніх дітей. За умови власного бажання, згоди

батьків і наявності документального підтвердження психіатра та психолога про усвідомлення невиліковною дитиною свого вибору вона може піти із життя [6, с. 185].

Вказана вище норма вже стала об'єктом дослідження багатьох учених. Проте сам механізм реалізації даного конституційного права містить низку спірних моментів, серед них – проблема завершення життя. Варто погодитися з думкою К. Белей про те, що конституційне закріплення права на життя логічно означає юридичне закріплення права людини на смерть (ст. 27 Конституції України закріплює невід'ємне право людини на життя і відповідно до неї ж ніхто не може бути свавільно позбавлений життя). Зрозуміло, якщо право на життя належить до складу особистих прав, то його реалізація здійснюється людиною індивідуально, без участі інших осіб (виняток становить смертна кара як реакція суспільства на злочинні дії, вчинені винною особою), у всіх інших випадках втручання в самостійне вирішення людиною питання життя і смерті уявляється юридично неприпустимим. Однак досить часто виникають ситуації, коли людина хоче позбавити себе життя, але не може фізично або морально зробити це самостійно. Це проблема евтаназії, яка хвилювала суспільство впродовж усього ХХ ст., однак і до цього дня в людстві більше запитань, ніж відповідей [7, с. 43].

А. Шпачук вказує на форми здійснення «прав на смерть». Серед них виділяють такі: примусова евтаназія, спричинення легкої, швидкої, штучної смерті хворій людині, але поза її волею, за приписом іншого суб'єкта, який несе або повинен нести відповідальність за прийняте рішення, та добровільна евтаназія – це спричинення легкої, швидкої штучної смерті хворій людині за її власним бажанням, коли вона цілком усвідомлює, що прийняла рішення про позбавлення себе життя. Залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення цього діяння, розрізняють дві форми: активну – проведення певних дій із прискорення смерті невиліковно хворої людини, згідно з її проханням, з метою позбавлення тяжких страждань, та пасивну – це незастосування засобів і невиконання лікарських маніпуляцій, які б підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання. Застосування евтаназії відповідає одному з визначальних принципів існування права – принципу гуманізму, а її незастосування призводить до порушення інших прав і свобод невиліковно хворої людини, як-от право на свободу та право на повагу гідності. Проблема так званого «права на смерть» – це, насамперед, проблема етична, від її розв'язання залежить доля багатьох безнадійно хворих людей, які останні роки перебувають у лікарнях, фізичний стан яких діагностується як проміжний – між життям і смертю, а психічний стан – безпорадність, стан глибокого відчаю; ці люди позбавлені вибору, вони законом приречені на повільну і болісну смерть, однак це суперечить загальним принципам права – справедливості та гуманності [8, с. 160].

За даними Американської медичної асоціації, у лікарнях Сполучених Штатів Америки (далі – США) щодня вмирає 6 тисяч осіб, більша половина яких іде із життя добровільно за допомогою медперсоналу. Випадки застосування евтаназії почастишали і в цьому знімаються самі лікарі. Наприклад, колишній директор Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) по медицині американський лікар Майкл Горвін зізнався, що допоміг піти із життя п'ятдесятьом своїм хворим. С. Хімченко вважає, що за наявності добре розроблених медиками і юристами положень, що враховують численні чинники, за усунення протиріч у законі й узгодження законодавчих норм із правами людини, таких правопорушень стане менше. Необхідно однозначне правове вирішення питання щодо здійснення «права на смерть» із вказівкою на неприпустимість застосування активної евтаназії, а також перелік умов, що дозволяють, у виняткових випадках, пасивний її

вид. Незважаючи на те, що в нашій країні не може бути дозволено, її легалізації, на думку С. Хімченко, не уникнути. Вирішення проблеми треба починати із правового забезпечення й розроблення порядку суворого контролю за кожним випадком евтаназії, поки що треба пам'ятати, що спонукання й здійснення будь-якої її форми, відповідно до чинного кримінального законодавства України, є злочином [9, с. 20].

В. Ворона, зважаючи на дискусійність вказаного питання, виділяє три основні підходи до нього:

– правові доктрини, які категорично заперечують право на евтаназію (С. Стеценко, І. Сенюта, Н. Козлова й інші). Представники цієї групи наполягають на тому, що легалізація «права на смерть» може призвести до зловживань, до втрати хоспісів, а також до паралізації наукового прогресу в медичній сфері. Представники першої групи вважають, що узаконення вказаного діяння є неприпустимим, оскільки є посяганням на право на життя;

– правові доктрини, які обґрунтовують думку, що право на евтаназію залежить від волі людини (В. Глушков, І. Сіулянова, Л. Мінеллі й інші). Відповідно до цієї правової доктрини, найголовнішим постулатом є визнання автономії особистості, права людини самій розв'язувати всі питання, що стосуються її організму, психіки, емоційного статусу. Представники другої групи вважають, що здійснення «права на смерть» може бути дозволено за певних умов;

– правові доктрини, які обґрунтовують думку, що право на евтаназію випливає із права на життя (А. Коні, Г. Романовський та інші). Згідно із цією правовою доктриною, право на життя логічно передбачає і право на смерть, оскільки право на смерть є складником права на життя, а без урахування цього право на життя перетворюється на обов'язок, оскільки від нього не можна відмовитися, що, очевидно, є характерним лише для обов'язку, а не для права. Представники третьої групи вважають, що здійснення «права на смерть» не потребує додаткових дозволів, оскільки є невід'ємним правом особи, і для його реалізації необхідно лише переконатися, що особа дійсно цього бажає, а не діє під тиском [10, с. 202].

Питання евтаназії порушує цілу низку проблем як правового, так і морального характеру. Ще 1968 р. Гарвардська медична школа у своїй доповіді заначала дві можливі причини для евтаназії: безнадійний важкий стан пацієнта та можливість вилучення донорських органів, якщо людина перебуває в стані коми. Варто погодитися з думкою Н. Борисевич, що попри незаперечне право будь-якої людини на гідну смерть, підтвержене, до речі, Декларацією прав людини, українське суспільство ще не скоро буде готовим до його закріплення на законодавчому рівні. Річ у тому, що рівень розвитку системи охорони здоров'я в нашій державі ще далекий від стандартів високо розвинутих постіндустріальних країн світу. Тож небезпека помилкового діагнозу і, як наслідок цього, неправомірне застосування евтаназії є особливо вірогідними. До того ж практикуючим лікарям відомі приклади зцілення безнадійно хворих. Важко навіть уявити, як негативно вплине на розвиток медицини узаконена можливість уникнути пошуку нових методів лікування. Напевно, ніколи б не було знайдено ліків від більшості хвороб, які ще донедавна вважалися невиліковними, якби лікарі наперед знали, що їм не потрібно буде боротися за життя навіть безнадійно хворих пацієнтів. Ще більше занепокоєння викликає небезпека можливих зловживань у цій сфері. Одностайно проти практики евтаназії висловлюються представники основних християнських конфесій України. Священики, з якими доводилося говорити, вважають, що так звана «легка смерть» – це лише один із різновидів вбивства чи самогубства. І головною проблемою тут є не так страждання від хвороби, як те, що через економічні труднощі таких хворих часто залишають наодинці зі смертю [11, с. 37].

У нашій державі евтаназія в будь-якому прояві розглядається як правопорушення і переслідується законом. Відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я, медичним працівникам забороняється її здійснення, а також вчинення навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань. Цивільний кодекс України містить аналогічне положення, забороняючи задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. Під час обговорення можливості легалізації евтаназії в Україні, навіть не беручи до уваги морально-етичні та релігійні її аспекти, що мають вагоме значення, а виходячи з наявної в нашій країні правової ситуації, Г. Анікіна підкреслює, що надання цьому діянню правомірного, легального характеру призведе до виникнення цілої низки негативних наслідків. Узаконення «права на смерть» зрештою може стати способом вирішення деяких «спеціальних проблем» за допомогою медицини, коли бідному хворому, який не може оплатити свої медичні витрати, буде запропоновано альтернативу: або терпіти страждання в лікарні, в якій він нікому не потрібен, або «обрати ін'єкцію». Даний дозвіл дасть можливість медикам уже не думати про те, як полегшити страждання хворого, а буде спрямовувати лікарів на те, щоб будь-яким чином перервати його муки. В Україні евтаназія може перетворитися на простий засіб умертвіння самотніх людей похилого віку, дітей-інвалідів, осіб, які хворіють на невиліковні хвороби, людей, які не мають належного соціального забезпечення та належних коштів для підтримки життя. Пошуки альтернативи вказаного діяння призвели до того, що останнім часом у світі створюються хоспіси, до персоналу яких входять лікарі, кваліфіковані психологи, які допомагають людям пережити останній етап їхнього життя. Наша держава не відстає від такої тенденції, адже більш важливим, ніж право індивідуума на легку смерть, є його право на достойне, якісне життя, зокрема й в умовах хвороби, яке б включало право на лікування за допомогою гуманних методів, які б були спрямовані на те, щоб полегшити страждання і допомогти померти спокійно і безболісно. Окрім того, евтаназія як спосіб відходу з життя, не узгоджується з моральними і релігійними поглядами, а також національними традиціями українського народу. Боротьба за життя завжди була і буде найгуманнішим та найважливішим принципом медицини. А цінність людського життя спонукає боротися за нього, навіть всупереч об'єктивним медичним законам і в безнадійних ситуаціях [2, с. 32].

На нашу думку, необхідно погодитися із вказаною позицією про те, що розвиток паліативної допомоги, полегшення болу як самих пацієнтів, так і страждань членів їхніх сімей, є сьогодні пріоритетним напрямом розвитку України в зазначеному питанні.

Висновки. Отже, проаналізувавши теоретичні аспекти та досвід закордонних країн щодо застосування евтаназії, можна стверджувати, що це питання залишається неоднозначним. Ми погоджуємося з думкою, що так зване «право на смерть» є частиною права на життя людини, але доцільність легалізації цього явища в Україні викликає сумніви. Медицина в нашій державі перебуває не на тому рівні, якого потребує сучасний розвиток суспільства. На нашу думку, легалізація евтаназії в нашій державі призведе до великої кількості зловживань як з боку лікарів, яким буде простіше перервати життя пацієнта, ніж лікувати його, так і з боку родичів хворого, що, наприклад, мають корисливі мотиви. Не можна виключати і ризик неправильного діагнозу пацієнта та помилок лікарів. Доцільно зазначити, що дозвіл на евтаназію може призупинити дослідження та пошук препаратів від невиліковних або важких хвороб у галузі медицини й охорони здоров'я. Альтернативою є застосування знеболюючих засобів, які зменшують страждання хворого пацієнта. Отже, можна

стверджувати, що українське суспільство ще не готове до легалізації евтаназії. Можливо, у майбутньому Україна наважиться на такий крок, але сьогодні переривання життя

особи, навіть для того, щоб звільнити хворого від страждань, є кримінально караним діянням і передбачає кримінальну відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цомко-Пестерева О. Проблеми евтаназії в контексті біоетики / О. Цомко-Пестерева // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури. – 2005. – № 51 [Електронне ресурс]. – Режим доступу : https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_51/Comko.htm.
2. Анікіна Г. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г. Анікіна // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 25–34.
3. Большая медицинская энциклопедия : в 30-ти т. / гл. ред. Б. Петровский. – 3-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1974. – Т. 27 : Хлоракон – экономика здравоохранения. – М. : Сов. энциклопедия, 1986. – 576 с.
4. Encyclopedia Britannica : CD™97. – Chicago : Encyclopedia Britannica, cop. 1997. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
5. Котуха О. До питання про евтаназію / О. Котуха // Європейські перспективи. – 2013. – № 11. – С. 5–10.
6. Рапаєва М. Евтаназія у сучасному суспільстві та перспективи її доцільності в Україні / М. Рапаєва // Юридична наука. – 2014. – № 12. – С. 183–190.
7. Белей К. Евтаназія – право на гідну смерть чи вбивство? / К. Белей // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 43–45.
8. Шпачук А. Евтаназія : правові та етичні аспекти / А. Шпачук // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – Число 3. – С. 159–163.
9. Хімченко С. До питання етичних, правових та медичних аспектів евтаназії : український та російський досвід / С. Хімченко // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. – Одеса : Фенікс. – 2012. – Вип. 46. – С. 18–25.
10. Ворона В. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В. Ворона // Право України. – К. – 2010. – № 5. – С. 199–205.
11. Борисевич Н. Проблема легалізації евтаназії як законодавчого закріплення права пацієнта на гідну смерть / Н. Борисевич ; Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. «Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення)», 17–18 квітня 2008 р., м. Львів / упор. І. Сенюта, Х. Терещенко. – Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право». – 2008. – С. 34–37.

УДК 340

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЛІВОБЕРЕЖНОГО КОЗАЦТВА ЗАДЛЯ СТВОРЕННЯ ДОБРОВОЛЬЧИХ ПОЛКІВ ЛЕГКОЇ КАВАЛЕРІЇ В РОКИ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ (1853–1856 РОКИ)

STATE POLITICS OF THE RUSSIAN EMPIRE THROUGH AREA OF APPLICATION OF THE LEFT BANK COSSACK LIGHT CAVALRY REGIMENTS IN THE YEARS OF CRIMEAN WAR (1853–1856)

Цигульський С.М.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри фундаментальних
та приватно-правових дисциплін
ПВНЗ «Кропивницький інститут державного
та муніципального управління»

У статті здійснено спробу проаналізувати правову базу формування добровольчих полків легкої кавалерії із представників лівобережного козацтва під час Кримської війни 1853–1856 рр. Встановити рівень участі держави та суспільства в забезпеченні формувань усім необхідним. Окреслити цілі створення, ефективність використання, внутрішню структуру, розформування полків.

Ключові слова: лівобережні козаки, полки легкої кавалерії, добровольці, Кримська війна, матеріальне забезпечення, державна політика.

В статье предпринята попытка проанализировать правовую базу формирования добровольных полков легкой кавалерии из представителей левобережного казачества во время Крымской войны 1853–1856 гг. Определить уровень участия государства и общества в обеспечении формирования всем необходимым. Обозначить цели создания, эффективность использования, внутреннюю структуру, расформирование полков.

Ключевые слова: левобережные казаки, полки легкой кавалерии, добровольцы, Крымская война, материальное обеспечение, государственная политика.

Article attempts to analyze legal framework of the forming of volunteer light cavalry regiments from the representatives of left bank Cossacks in years of Crimean war 1853–1856. Identify levels of involvement of state and society in providing everything necessary for the formation. Define goals of the foundation, effectiveness in exploitation of internal structure, and demobilization of the regiments.

Key words: Left Bank Cossacks, light cavalry regiments, volunteers, Crimean war, material security, state politics.

Постановка проблеми. Питання державної політики у сфері створення військових формувань на добровольчій основі в наш час є вкрай актуальним. Такий досвід особливо важливий, з огляду на те, що згадані формування створювалися з добровольців, з нуля, в умовах вкрай обмежених матеріальних і грошових ресурсів держави поруч із гострою необхідністю додаткових дієвих силових підрозділів, які могли б виконувати поставлені перед ними завдання. Саме аналіз тих викликів і реалій, з якими стик-

нулася держава під час утворення таких збройних загонів, та правова основа їхньої діяльності є головними проблемами наукової роботи.

Стан опрацювання. Історико-правові аспекти формування полків легкої кавалерії з лівобережних козаків під час Кримської війни фігурує в історіографічних джерелах суто в контексті інших проблем (соціально-економічна проблематика, загальна військова історія тощо). Здебільшого лише окреслюються дата створення, кількість пол-